

Prepovedani biseri

Najlepše slovenske soteske

Slovenija se ponaša s prenekatero čudovito stvaritvijo narave. To lahko v večji meri pripišemo legi na presečišču alpskega in dinarskokraškega sveta, kar je kot nalašč za nastanek sotesk. Ti čudeži narave so se pri nas izoblikovali v apnencu, kamnini, ki je nastala z odlaganjem ostankov morskih organizmov na dnu oceanov. Ko se je morsko dno sčasoma dvignilo na površje in izoblikovalo gore, je voda iskala najhitrejšo pot proti morju. In našla jo je skozi različne doline, jame in soteske.

K nastanku sotesk je torej pripomogla voda, ki odteče v razpoke in se v zimskem času ob zmrzovanju razširi. Razpoka se posledično poveča, sčasoma se deli sten odkrušijo in padejo v sotesko. Voda jih ob visokih vodostajih premešča po soteski in ob tem z brušenjem ustvarja gladke oblike. Ta pojav imenujemo erozija. Na pomoč pa priskočita tudi raztapljanje in preperevanje, ki soteske še dodatno poglobita.

Pomembna značilnost sotesk, poleg njihovih globin, so slapovi. Ti nastanejo na več načinov, a v glavnem so posledica različnih trdot kamnin. Ob ustju slapu je trša kamnina, na dnu pa najdemo mehkejšo, ki jo voda spodjeda ali raztaplja, dokler trša ne obvisi v zraku in se zlomi.

Za nastanek sotesk je pomembna tudi makro lokacija. V Alpah kraljujejo alpinisti, pohodniki in smučarji, soteskarji pa se večinoma skrivamo na obronkih Alp. Alpe namreč povzročijo ohlajevanje toplih vlažnih zračnih mas, ki jih nad celino prinesejo vetrovi. Posledica ohlajanja so padavine, ki skrbijo, da se soteske poglobljajo. Teh je največ na obronkih Alp. V osrčju Alp pa sicer prevladujejo ledeniške soteske, ki so zaradi prenehanja taljenja ledenikov za obisk primerne v poznem jesenskem in zimskem času, zato jih obiskuje le peščica najbolj srčnih ljubiteljev "navpične vode".

V Sloveniji je več kot štirideset sotesk, primernih za soteskanje. Težko je opredeliti najlepše ture, saj imajo vsake oči svojega malarja, a vseeno bomo v nadaljevanju predstavili nekaj sotesk, o katerih večina soteskarjev soglaša, da so vredne obiska.

Žal marsikatera soteska leži v enem izmed varstvenih območij Triglavskega narodnega parka, kjer je soteskanje prepovedano. Druga ovira za soteskanje je *Odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju občine Tolmin*. Ta na definiranih naravnih vrednotah prepoveduje športne dejavnosti, ki imajo na naravno dediščino škodljiv vpliv (npr. plezanje po skalnih stenah). Velja omeniti, da so na seznamu tudi npr. Loška stena ter skali v Trenti pri Plajerju, vendar s tem

širša javnost ni seznanjena, zato v Trenti redno vidimo športne plezalce, ki vadijo svoje veščine na tamkajšnjih balvanih.

Predelica

Edina na seznamu najlepših slovenskih sotesk, kjer je soteskanje pogojno dovoljeno, je Predelica. Za dovoljenje je treba nekaj dni pred vstopom zaprositi

Narava poskrbi tudi za pranje opreme. Sobotno žehto lahko opravite v spodnjem delu Predelice.
Foto: Žiga Humar

Občasno se zgodi, da ob slapu najdemo erozijske lonce, v katerih so ujeti prodniki in pesek. Voda jih s svojo energijo vrtinči in s tem pogloblja erozijske lonce.

Foto: Žiga Humar

Triglavski narodni park in plačati upravno takso. Vstopimo pod predelsko trdnjavo in za bližnjico do Loga pod Mangartom uporabimo kar Predelico. No, trajalo bo res nekoliko dlje, a izkušnja bo ustvarila močne nevronske vezi v vaših možganih in še dolgo ne bo zapustila vašega spomina. Zgornji del soteske je precej neokrnjen, začnemo s skoki v smaragdne bazene, nato pa se še nekajkrat spustimo po vrvi in že smo v spodnjem delu soteske, kjer se nam pridruži Mangartski potok. Znajdemo se na mestu, kjer je leta 2000 prihrumel plaz in opustošil celo sotesko ter poskrbel za urbanistično preurejanje vasi Log pod Mangartom. A narava zna poskrbeti zase in vzpostaviti normalno stanje, zato je nadaljevanje soteskanja mogoče. V spodnjem delu lahko še nekajkrat zanimivo skočimo in se spustimo po vrvi ter soteskarsko turo zaključimo pod Poševnim slapom, ki jemlje dih. Soteskanje v Predelici je ob normalnih vodostajih primerno tudi za manj izkušene soteskarje – a ne neizkušene!, lahko pa najamete tudi vodnika, ki vas bo varno popeljal skozi sotesko.

Gačnik

"Tam nekje na obronkih Idrijskega hribovja je. Zlovesča soteska, za katero potrebuješ dva dni, da prideš skozi. Ni ravno za vsakogar. Mi smo šli, pa nam je zmanjkalo dnevne svetlobe in potem se nas je pet spravilo skozi kanjon z eno čelko." To so besede, ki sem jih kot soteskarski zelenec slišal od izkušenejših soteskarjev. No, pozneje se je izkazalo, da so imeli le za ščepec več izkušenj in precej sreče ... A vendar, Gačnik je še dolgo ostajal na mojem seznamu kot večdnevna avantura, za katero se nikoli nisem počutil

ustrezno pripravljen. Trajalo je celih osem let, da sem nabral dovolj izkušenj in se ji upal "zoperstaviti". In verjemite mi, je kaj videti. Na razdalji kakšnih petih kilometrov in višinski razliki osemsto metrov se med Vojskim in Trebuščico vije najdaljša slovenska soteska. Voda se proti dolini spušča čez sedeminštirideset slapov (od tega vsaj trideset, po katerih se moramo spustiti po vrvi), najvišji med njimi je visok petinštirideset metrov. Gačnik ni poseben samo zaradi svoje dolžine, temveč tudi zaradi svoje lepote. Edinstveno je obdan z mahom, ki soteski dodaja mističen pridih. A slabost takšnega rastlinja je, da je soteska spolzka, kot da bi hodil po žajfnici. Zato so modrice na kolenih ali zadnjici kar običajen okras po obisku. Krila pri dekletih torej odpadejo za kak teden ali dva. A v kanjonu niso le hoja in spusti po vrvi, temveč najdemo kar nekaj privlačnih in visokih priložnosti za skok. Adrenalina torej ne bo manjkalo! Omeniti velja, da spada Gačnik v območje Natura 2000, hkrati pa je varovan tudi z občinskim odlokom, zato je soteskanje v njem prepovedano. Še nedavno je pod sotesko stala tabla, ki je to naznanjala in opozarjala, da je globa 100.000 SIT. A tako kot naša nekdanja denarna enota je tudi tabla končala nekje na smetišču zgodovine. Plačevanje kazni v tolarjih bi bil dandanes svojevrsten podvig – le kje jih nabrati toliko?

Možnica

Naslednja na seznamu presežkov je Možnica, eden izmed treh največjih kraških izvirov, kjer voda s kaniškega pogorja najde svojo pot na površje. To muhasto gospo najdemo v dolini Možnice med Logom

V soteskah z velikimi pretoki so skale precej obdelane in na njih ne najdemo veliko mahu in ostalega rastja. V teh kanjonih soteskamo v sušnih obdobjih leta.

Foto: Žiga Humar

pod Mangartom in Bovcem. Z veliko količino vode, naravnim mostom in ledeno mrzlo, kristalno čisto vodo naravnost jemlje dih. Žal je v drugem varstvenem območju Triglavskega narodnega parka, zato je soteskanje v Možnici prepovedano.

Koritnica

Baje so najboljše stvari v življenju nemoralne, redijo ali pa so prepovedane. Tudi Koritnica pri tem ni izjema, soteskanje je zaradi načrta upravljanja TNP tudi tam prepovedano. Mala Koritnica leži malce za vasjo Log pod Mangartom proti Bovcu, v korita lahko pokukamo z mostu. Vkljesana je v večdesetmetrsko sotesko, ki je na dnu kar nekoliko mračna, a kristalno čista voda daje občutek, kot da bi se človek gibal po sterilnem okolju kakšnega laboratorija fantastične

Barva vode je odvisna od različnih dejavnikov, med katere lahko štejemo vrsto kamnine, pretok, rastlinstvo v okolici, temperaturo in onesnaženost.

Foto: Žiga Humar

oblike. Mala Koritnica postane "velika" ob večdnev-
nem deževju, takrat se prod premešča po soteski, kot
da bi bil peresno lahek. Zato soteska vsako leto znova
preseneti z različno globokimi tolmun. Pod trdnjavo
Kluže je še en del Koritnice, kjer nas po strmem spu-
stu pričaka prava pravcata reka, ki je izdolblja sedem-
deset metrov globoka korita.

*Poleg doživetja
čudovite narave,
nas pri soteskanju
spremlja še ščepec
adrenalina. A pri tem
moramo preveriti
globino vade, v
katero skačemo. Dno
soteske se zaradi
premeščanja proda
in skal veseskozi
spreminja.
Foto: Žiga Humar*

Kozjak

Seznamna najlepših slovenskih soteskarskih tur ne mo-
remo sestaviti brez soteske Kozjak. Večina vas je verje-
tno vsaj uzrla fotografijo slapu Kozjak, ki pada v zelen
amfiteater, poln gledalcev. A le malokateri obiskovalec
slapu ve, da se za njim skriva še cela soteska, z več kot
desetimi slapovi, če upoštevamo še pritok Murhek. In
kakšna je? Atmosfera kot iz filma *Avatar*. Zelena bar-
va in čudovite oblike. Sanjsko! Kozjak ni samo lep, slo-
vi tudi po mnogih visokih skokih. Žal je soteskanje v
soteski Kozjak prepovedano z občinskim odlokom. ◉

Sodobni izzivi soteskanja

Pogosto se mi zgodi, da me ljudje vprašajo, s čim
se ukvarjam v življenju. Ko jim povem, da prosti
čas namenim soteskanju, ne vedo čisto dobro, o
čem govorim. Ko jim začnem razlagati, da se spu-
ščam po soteskah, hitro pride do vprašanja, kak-
šen čoln za to uporabljam. Nato sledi šok, ko poja-
snim, da smo oblečeni samo v neoprenske obleke,
za spuste pa uporabljamo vrv ali pa kar skočimo v
naslednji tolmun. Takšna je prepoznavnost naše
dejavnosti. A to niti ni presenetljivo, saj se z njo re-
kreativno ukvarja le peščica posameznikov.

Razloga za tako slabo prepoznavnost sta po mo-
jem mnenju dva, med seboj zelo povezana. Kot
prvi razlog bi navedel prepoved soteskanja v več-
jem delu Triglavskega narodnega parka. Ta je s
sprejetjem upravljalških smernic močno zmanj-
šal število sotesk, v katerih lahko izvajamo dejavnost.
Davno pred tem pa je število dovoljenih sotesk
zmanjšal občinski odlok občine Tolmin. Tako
lahko danes legalno soteskamo le v dvanajstih slo-
venskih soteskah od skupno dvainštiridesetih.

Prepoved nas pripelje še do drugega razloga –
odsotnosti organiziranega usposabljanja rekrea-
tivnih soteskarjev. Ker nam primanjkuje ustrez-
nih sotesk, v katerih bi bilo soteskanje dovoljeno,
ni zanimanja za ustanovitev organizacije, ki bi iz-
vorno skrbela za usposabljanje rekreativnih sotes-
karjev. Obstajajo sicer poskusi posameznih po-
slovnih subjektov, a ti doslej niso obrodili zelenih
sadox.

Stranski učinek prepovedi pa je viden tudi v sotes-
kah. Soteske, v katerih je dejavnost prepovedana,
narava počasi "jemlje nazaj". Sidrišča, ki so bila do
prepovedi redno vzdrževana, so že nekaj let ne-
varna za uporabo. Drugi stranski učinek pa je pre-
obljudenost dovoljenih sotesk, ki jih obiskujejo
komercialne skupine. Od sotesk, v katerih je de-
javnost dovoljena, so za turistično dejavnost naj-
bolj zanimive soteske Sušec, Fratarica, Grmečica

